

OHUTUSJUHEND SURUÕHUTÖÖRIISTADEGA TÖÖTAJALE Nr 31

1. SISSEJUHATUS

Käesoleva ohutusjuhendi tutvustamine (esmajuhendamine) töötajale toimub pärast töötaja tööle vormistamist ja sissejuhatava juhendamise läbiviimist tööandja määratud pädeva isiku poolt.

Töötaja täiendjuhendamine korraldatakse alljärgnevatelt juhtudel:

- uute töötervishoiu ja tööohutuse juhendite või õigusaktide kehtestamisel või kehtivate nõuete muutumisel;
- töökorralduse muutmisel või kui tema töös on olnud kolmest kuust pikem vaheaeg;
- tehnoloogia või töövahendite vahetamisel või uuendamisel;
- töötaja ümberpaigutamisel teisele tööle või tema tööülesannete olulisel muutumisel;
- kui töötaja rikkus tööohutusnõudeid, mis põhjustas või oleks võinud põhjustada tööõnnetuse;
- tööde või tegevuse puhul, mis ei kuulu töötaja töölepinguga määratud tööde või ametikohustuste hulka;
- kui struktuuriüksuse juht või töötaja ise peab seda vajalikuks;
- kui tööinspektor peab seda vajalikuks.

Täiendjuhendamise sisu ja mahu määrab tööandja.

Töötaja sissejuhatav, esma- ja täiendjuhendamine, väljaõpe ning töötaja iseseisvale tööle lubamine registreeritakse sellekohases päevikus või andmebaasis, kuhu märgitakse:

- juhendamise või väljaõppe kuupäev ja kestus;
- juhendatava ja juhendaja ees- ja perekonnanimi ning amet;
- struktuuriüksus, kuhu töötaja tööle suunati;
- täiendjuhendamise põhjus;
- töötajale tutvustatud juhendite ja õigusaktide nimetused;
- iseseisvale tööle lubamise kuupäev.

Töötaja kinnitab juhendamist, väljaõpet ning iseseisvale tööle lubamist oma allkirjaga.

Töötaja kohustused ja õigused

Töötaja on kohustatud:

- osalema ohutu töökeskkonna loomisel, järgides töötervishoiu ja tööohutuse nõudeid;
- järgima tööandja kehtestatud töö- ja puhkeaja korraldust;
- läbima tervisekontrolli vastavalt kehtestatud korrale;

- kasutama ettenähtud isikukaitsevahendeid ning hoidma neid töökorras;
- tagama vastavalt väljaõppele ja tööandja antud juhistele, et tema töö ei ohustaks tema enda ega teiste elu ja tervist ega saastaks keskkonda;
- kohe teatama tööandjale või tema esindajale ja töökeskkonnavolinikule õnnetusjuhtumist või selle tekkimise ohust, tööõnnetusest või tööülesande täitmist takistavast tervisehäirest;
- täitma tööandja, töökeskkonnaspetsialisti, töötervishoiuarsti, tööinspektori ja töökeskkonnavoliniku töötervishoiu- ja tööohutusosalase korralduse;
- kasutama töövahendeid ja ohtlikke kemikaale nõuetekohaselt;
- hoiduma omavoliliselt lahti ühendamast, muutmast või eemaldamast töövahenditele või ehitisele paigaldatud ohutusseadiseid ja kasutama neid nõuetekohaselt.

Töötajal on keelatud töötada alkoholi-, narkootilises või toksilises joores või psühhotroopse aine olulise mõju all.

Töötajal on õigus:

- nõuda tööandjalt töötervishoiu ja tööohutuse nõuetele vastavaid töötingimusi ning ühis- ja isikukaitsevahendeid;
- saada teavet töökeskkonna ohuteguritest, töökeskkonna riskianalüüsi tulemustest, tervisekahjustuste vältimiseks rakendatavatest abinõudest, tervisekontrolli tulemustest ja tööinspektori ettekirjutusest tööandjale;
- tõsise, ähvardava või vältimatu õnnetusohu korral peatada töö ning lahkuda oma töökohalt või ohtlikult alalt;
- keelduda tööst või peatada töö, mille täitmine seab ohtu tema või teiste isikute tervise või ei võimalda täita keskkonnaohutuse nõudeid, teatades sellest viivitamata tööandjale või tema esindajale ja töökeskkonnavolinikule;
- nõuda tööandjalt arsti otsuse alusel enda üleviimist ajutiselt või alaliselt teisele tööle või oma töötingimuste ajutist kergendamist;
- nõuda enda üleviimist sobivale päevasele tööle, kui ööajal töötamine on isikule arsti otsuse alusel tervise tõttu vastunäidustatud ning tööandjal on võimalik töötajat vastavale tööle üle viia;
- saada tööst põhjustatud tervisekahjustuse eest hüvitist vastavalt Vabariigi Valitsuse kehtestatud korrale;
- pöörduda töökeskkonnavoliniku, töökeskkonnanõukogu liikmete, töötajate usaldusisiku ja asukohajärgse tööinspektori poole, kui tema arvates tööandja poolt rakendatavad abinõud ja antud vahendid ei taga töökeskkonna ohutust.

Töötaja tervisekontroll

Töötaja tervisekontroll viiakse läbi tööajal ja tööandja kulul.

Töötaja tervisekontroll algab esmase tervisekontrolliga tööle asumise esimese kuu jooksul ning edaspidi töötervishoiuarsti näidatud ajavahemiku järel, kuid mitte harvem kui üks kord 3 aasta jooksul.

Tervisekontrolli käigus täidab töötaja tervisekontrolli kaardil tervisedeklaratsiooni osa ja kinnitab andmete õigsust allkirjaga.

Töötervishoiuarst olles tutvunud tervisekontrolli alusdokumentidega ning töökohal töötaja töökeskkonna ja töökorraldusega, määrab vajalikud terviseuuringud, kaasates vajadusel eriarste.

Töötervishoiuarst kannab terviseuuringute tulemused tervisekontrolli kaardile, annab hinnangu töötaja tervise seisundile ning teeb otsuse töökeskkonna või töökorralduse töötajale sobivuse kohta.

Töötervishoiuarst teeb töötajale teatavaks tema terviseuuringute tulemused ja tervisekontrolli otsuse.

2. ÜLDNÕUDED

- 2.1.** Tööülesannet tohib asuda täitma alles siis, kui selleks on teada ohutud töövõtted. Ohutusnõuete rikkumine võib põhjustada õnnetuse.
- 2.2.** Mitte kasutada tööriistu ega seadmeid, mille käsitsemist ei ole teile õpetatud.
- 2.3.** Töökoht peab olema küllaldaselt valgustatud.
- 2.4.** Suruõhutööriistadega lubatakse tööle isikuid, kes on vähemalt 18 aastat vanad ja saanud vastava ettevalmistuse. Erandkorras, kokkuleppel kooli direktoriga, võib alaealine isik teha tööd juhendaja järelevalve all järgides töölepingu seadust ja ohutusjuhendeid.
- 2.5.** Töövahendid, seadmed, kontrollmõõteriistad, tööriistad, käsitööriistad, detailid jms. peavad olema paigutatud selliselt, et oleks tagatud ohutus ja käepärasus.
- 2.6.** Töökohad peavad olema hästi valgustatud, kohtvalgustuse lambid ei tohi pimestada töötaja silmi.
- 2.7.** Üld- ja kohtvalgustites võib kasutada vaid sellise võimsusega hõõglampe, millele valgustid on arvestatud.
- 2.8.** Tööruum (-koht) peab kahjulike ainete olemasolul olema varustatud ventilatsioonisüsteemiga, mis tagab sanitaarnormidele vastava õhuvahetuse ja kahjulike ainete eemaldamise töötsoonist.
- 2.9.** Elektriseadmete ekspluatatsioon peab toimuma kooskõlas kehtivate eeskirjadega.
- 2.10.** Suruõhutööriistadega töötaja peab tundma ohutuid töövõtteid, käesolevat juhendit ja ettevõtte töösisekorraeeskirju.
- 2.11.** Suruõhutööriistadega töötaja kohustatud kandma normidega ettenähtud tööriietust ja kasutama isikukaitsevahendeid.
- 2.12.** Suruõhutööriistadega töötaja peab tegema ainult seda tööd, mis talle on ülesandeks tehtud ja mille ohutuid töövõtteid ta tunneb. Kahtluse korral tuleb pöörduda tööloigu juhataja poole selgituse saamiseks.
- 2.13.** Töökohale kõrvalisi isikuid lubada ei tohi.
- 2.14.** Märgetes ohutuseeskirjade rikkumist teiste töötajate poolt või ohtu lähedal olijaile, peab töötaja viivitamatult võtma tarvitusele abinõud ohutuse kindlustamiseks ning juhtunust teatama tööloigu juhatajale.

3. ENNE TÖÖD

- 3.1.** Panna selga ja korrastada tööriietus, kätte panna vibratsiooni eest kaitsvad erikindad ja seada valmis kaitseprillid.

- 3.2. Töötamisel:**
- 1) pöörlevate tööriistadega (mutrikeerikud, puurid, abrasiivkettaga tööriistad jms.) ei tohi rõivastel olla lahtisi osi ega kinni nõõpimata varrukaotsi;
 - 2) löökriistadega (haamer, meisel jms.) tuleb panna ette kilde mitteandvate klaasidega kaitseprillid ning kätte kindad, millel on kahekordne vahetükk peopesapoolsel pinnal;
 - 3) lamades, küünarnukkidele või põlvedele toetudes tuleb kasutada küünarnuki või põlvekaitseid;
 - 4) kõrgtööl tuleb seada valmis kaitsevöö ja kasutada seda kogu töötamise ajal;
 - 5) mingites anumates (katlad, mahutid) nende neetimisel, temmimisel ja teistel mürarikastel operatsioonidel tuleb kanda müravastaseid kõrvaklappe.
- 3.3.** Üle vaadata töökoht, koristada tööd segavad esemed ja vabastada läbipääsud. Kui töökoha põrand on libe või märg (õline või vesine), tuleb nõuda põranda ülepuistamist kas saepuru või liivaga, või teha seda ise.
- 3.4.** Veenduda töökoha küllaldases valgustatuses. Kui on vaja kasutada kandelampi, peab kontrollima, kas lambil on kaitsevõrk, korras juhe, ja isoleeriv kummitoru.
- 3.5.** Kontrollida ja veenduda selles, et:
- 1) kummist õhuvoolikud on vigastusteta ja kindlalt kinnitatud, tagamaks vooliku tugeva ja tiheda ühenduse suruõhutööriista või õhumagistraaliga);
 - 2) voolikud on ühendatud suruõhutööriistaga ja omavahel küllalt tugevasti ning korras ühendusliidestega;
 - 3) kasutatavad tööseadised (puurid, kruvitsad, võtmed, avardid jms.) on õigesti teritatud ning pragudeta, mõlkideta, kiskudeta ja muude vigastusteta, et nende riistade sabade otspinnad on siledad, vildakuseta, pragudeta ja teiste vigastusteta ning hästi sobitatud ja õigesti tsentreeritud; et löökriistade (meisel, vormraud jms.) pärad on korrapäraste servadega ja sobivad haamri puksi sisse; (löökriistade komplekti hoitakse kantavas kastis);
 - 4) suruõhutööriistad on määritud; tööriistade kered on pragudeta ja muude vigastusteta; tööriista lülitusklapp avaneb ja sulgub kergelt ja kiiresti ning suletud asendis ei lase õhku läbi; puurmasina spindli koonusel pole kriime; lihvimismasina abrasiivketas on kindlalt kaetud kaitsekestaga;
 - 5) suruõhumeislil on tööosa väljalendu välistav seadis.
- 3.6.** Suruõhutööriista, tööseadise ja vooliku riketest tuleb teatada meistrile. Ei tohi töötada tööriistadega, mis pole korras, samuti ei tohi neid ise lahti võtta, seadistada ega parandada.

4. TÖÖ AJAL

- 4.1.** Enne vooliku ühendamist tööriistaga lasta õhumagistraalset kondensaati välja. Ühendada voolik suruõhuvõrku ja lühikest aega puhuda ta läbi väikesel rõhul. Õhujuga tohib suunata ainult üles; ühelgi juhul ei tohi seda suunata inimeste poole, põrandale või seadmetele. Pärast vooliku ühendamist õhumagistraaliga tuleb veenduda, et ühendusliides on korralikult kinni.

- 4.2. Voolikut käsitseda korralikult: tuleb vältida selle järsku painutamist ja keerdumist ning ristumist trosside, kaablite, atsetüleen- ja hapnikuvoolikutega. Paigaldada voolik nii, et transpordivahendid ei saaks selle peale sõita ega töölisel peale astuda.
- 4.3. Voolikut tohib ühendada tööriistade külge ja nendelt lahti üksnes siis, kui õhumagistraali ventiil on täielikult suletud.
- 4.4. Jälgida, et poleks õhu lekki vooliku ühenduskohtades.
- 4.5. Õhu juurdevoolu katkestustel või isegi lühikestel töövaheaegadel tuleb õhumagistraali ventiil sulgeda ja võtta välja suruõhu tööriist, puurmasinatel aga tuleb lisaks viia käivitusmuhv seisuasendisse.
- 4.6. Õhumagistraali ventiil tuleb sulgeda tööseadise kontrollimisel või vahetamisel ja kui voolik rebeneb. Suruõhu juurdevoolu ei tohi katkestada vooliku kokkumurdumisega.
- 4.7. Suruõhutööriistu ei tohi loopida. Tuleb vältida lööke riistadele ja nende määrdumist, neid ei tohi jätta järelvalveta ning peab korrapäraselt määrima selleks määratud õliga.
Tööriista tõuke korral (näiteks laseb klapp õhku läbi, käivitusvinn ei tööta) tuleb katkestada töö ja anda tööriist riistakambrisse remontida.
- 4.8. Kandmisel hoida suruõhutööriista selle kere käepidemest, voolikut aga rulli keeratult. Suruõhutööriista ei tohi kanda voolikutpidi.
- 4.9. Lööktööriista tohib lülitada töörohule vaid pärast riista seadmist tööasendisse (näiteks peab vormraud olema surutud vastu neeti, meisel pandud vastu toote pinda jms.).
Tööriistadele tohib peale suruda sujuvalt ühtlase jõuga.
- 4.10. Tuleb kasutada padruni mõõtmetele vastavaid sabaga sissepandavaid tööseadiseid.
Tööseadist ei tohi padrunitesse kinnitada vahetükiga, samuti ei tohi padrunit olla lõtku.
- 4.11. Suruõhuvasarat tuleb töötamisel hoida kerest, ei tohi hoida tööseadisest. Jälgida, et vasarail oleksid seadised, mis tõkestavad tööseadise (pinni) väljalendamist.
- 4.12. Raiumisel, neetimisel ja teistel taolistel töödel, mil toote küljest võib lennata metalliosakesi, tuleb kanda prille või kasutada mittepurunevate klaasidega maski ja seada üles kantavad kaitsekilbid, et läheduses töötajad ja möödujad ei saaks traumasid.
- 4.13. Raske suruõhuvasaraga, lihvimismasina või nutrivõtmega töötamisel tuleb riputada need vedrubalanssiirile või eririputile.
- 4.14. Abrasiivkettaga töötamisel ei tohi kaitseekraani üles tõsta. Kui ekraani pole, peab kandma kaitseprille. Jälgida, et abrasiivketta ja alusraua vahe ei oleks rohkem kui 3 mm; kui pilu on üle 3 mm, katkestada töö ja teatada sellest meistrile.
- 4.15. Töölaudadele ja teistele seadistele tuleb töödeldavad tooted paigaldada nii nagu tehnoloogia ette näeb ja viisil, mis väldib töö ajal nende paigaltnihkumise.
Kinnitamata asendis või käes hoides ei tohi puhastada valandeid ega puurida või teritada tooteid (detaile).
- 4.16. Soone väljaraiumist ei tohi alustada keevisõmbluse tagaküljelt ja õmbluse puhastamist enne, kui keevis on täielikult jahtunud.
- 4.17. Kruustangide vahel asuvat detaili tohib puurida puurmasinaga, kui töödeldav detail on tugevasti kinnitatud.

- 4.18. Kui puur on läbipuuritavast detailist läbi läinud, ei tohi enam suruda masinale.
- 4.19. Jälgida, et puur oleks otse. Ei tohi kasutada ära taotud ja käändunud sabakoonustega puure.
- 4.20. Avadest ja pöörlevalt lõikeriistalt ei tohi laastu eemaldada kätega, vaid selleks kasutada konksu või harja.
- 4.21. Vaheseinte läbipuurimisel tuleb veenduda, et teisel pool ei jää puuri teele voolu all olevaid elektrijuhtmeid.
- 4.22. Puurmasinat rõhtasendis hoides tohib sisse pandavat tööseadist padrunist välja lüüa vastava kiiluga nii, et väljalöögi suund on ohutu endale ja ümberolijatele.
- 4.23. Pidada meeles, et puuride ja teiste pöörlevate tööriistadega ei tohi töötada kindad käes.
- 4.24. Abrasiivkettaga suruõhumasinal töötamisel tuleb veenduda lihvketta kinnituse tugevuses ja korrasolekus. Kettal ei tohi olla pragusid ja killuauke, ketta ja äärikute vahel peavad olema elastsed kartongist vaheseibid paksusega 0,5...1 mm ning pärast paigale seadmist ei tohi ketas viskuda ei radiaal- ega teljesuunas. Ketas tuleb varjestada töökindla kaitsekestaga, mis on tugevalt kinnistatud masina kere külge.
- 4.25. Keraamilise ja bakeliitsideaine alusel valmistatud lihvkettaid, -seibe ja -otsikuid kasutades, tuleb valida vastavalt kaitsekesta seinu vähim paksus sõltuvalt lihvketta töökiirusest, spindli pöörlemissagedusest ja masina tüübist.
- 4.26. Käsi ei tohi hoida pöörleva tööseadise läheduses.
- 4.27. Oma töökohale ei tohi lasta isikuid, kes pole selle tööga seotud, ja suruõhuriista ei tohi isegi lühikeseks ajaks üle anda teisele isikule meistri loata.
- 4.28. Tööle asumisel piiratud ruumalal, vaheruumis või kinnises ruumis tuleb veenduda, et õhk pole küllastunud kahjulike gaasidega (atsetooni-, õli-, bensiiniaurud jms.). Vastasel juhul nõuda administratsioonilt, et tööruum seataks normaalseks tööks kõlblikku seisukorda.
- 4.29. Töötamisel löök- ja raieriistadega tuleb kanda müravastaseid kõrvaklappe või sulgeda kõrvad sellekohaste (ülipreenest vatist) kõrvatoppidega.
- 4.30. Kõrgtööl (üle 1,5 m) metalltarinditel nõuda meistritl tugevate tellingute või töölavade ehitamist. Tellingud peavad olema korras ja vastama lubatavale kandevõimele. Tellingute laudis peab olema tihe, kindlalt kinnitatud ja varustatud käsipuudega. Piiretega laudiste ehitamise võimaluse puudumisel või ebaotstarbekuse korral tuleb kasutada töötamisel kaitsevööd. Suruõhutööriistaga ei tohi töötada kantavatelt redelitelt ega töötrepidelt.
- 4.31. Kõrgtööl ei tohi tööriistu, toetusmaterjale ja teisi esemeid jätta tellingule (töölavale) või neid sinna lahtiselt laiali asetada. Needid, mutrid, poldid, tööriistad ja muud esemed tuleb panna selleks mõeldud kasti.
- 4.32. Töötamisel koos abitöölistega tuleb õpetada neile ohutuid töövõtteid ja jälgida, et nad neist kinni peaksid.

5. PÄRAST TÖÖD

- 5.1. Korrastada töökoht, kasutusel olnud tööriistad ja rakised panna neile ettenähtud kohtadesse.
- 5.2. Lülitada välja kõik elektritarbijad, valgustus jne.
- 5.3. Tööriided ja isikukaitsevahendid jätta selleks ettenähtud kohtadesse.

6. ERGONOMIA

Tööd, mis on seotud rohke liikumisega ja lihaste venitamisega, tehakse enamasti püstiasendis. Igasuguse seisva töö juures tuleks vältida painutatud selga. Kui inimene kummardub ettepoole või ühele küljele, siis tema jala-, selja- ja ka õlalihased pidevalt pingul.

Kui inimene end uuesti sirgeks ajab, tunneb ta seljas valu, just nagu selg oleks kõveras olekus kangeks jäänud. On võimatu kogu aeg pingevabalt seista, kui töö kõrgus ei ole õigesti valitud.

Töökõrgus on väga tähtis tegur. Kui see on ebaõigesti valitud, siis keha väsib väga kiiresti. Töökõrgus peab olema selline, et tööd saaks teha ilma selga painutamata ja õlgu õiges ja pingutamata asendis hoides.

Tööd tuleks teha käte loomuliku asendi juures, nii lähedal kehale kui võimalik.

Tööd, mis ei koorma lihaseid ja mida saab teha asukohta muutmata, tuleks teha istudes. Peab olema võimalik ulatuda kõikjale oma töökohas ilma, et end selleks üleliia venitada või painutada.

Hea istumisasend tähendab, et inimene istub sirgelt töö lähedal. Töölaud ja –tool peavad olema konstrueeritud selliselt, et tööpind oleks peaaegu küünarvartega ühel kõrgusel, selg sirge ja õlad lõdvestatud asendis.

7. NÕUDED AVARIIOOLUKORRAS

- 7.1. Kui on tekkinud avarii või õnnetusjuhtum, tuleb töö viivitamatult katkestada. Igast tööõnnetusest või avariist peab töötaja või pealtnägija viivitamatult teatama tööõnnetuse juhatajale või tööandjale.
- 7.2. Õnnetusjuhtumi puhul tuleb kannatanule anda esmaabi, vajaduse korral kutsuda kiirabi või toimetada kannatanu lähimasse tervishoiuasutusse.
- 7.3. Töötaja peab oskama anda esmaabi.
- 7.4. Elektri-trauma puhul tuleb katkestada vool ja eemaldada kannatanu vooluringist.
Kui voolu pole võimalik kohe katkestada, tuleb kannatanu vabastada vooluringist isoleerivat eset (kuiv riie, kuiv nõör, kuiv puitese) kasutades, ennast ohtu seadmata.
- 7.5. Kuni juhtunu uurijate kohale jõudmiseni tuleb õnnetuskohal säilitada juhtumi toimumise olukord, kui see ei kutsu esile täiendavaid ohtusid.
- 7.6. Tulekahju avastanud töötaja on kohustatud:
 - viivitamatult teatama häirekeskusele või lähimale tuletõrje- ja päästekomandole kus tulekahju on puhkenud, mis põleb, nimetama oma perekonnanime, telefoni numbri millelt te räägite ja andma vajadusel muud informatsiooni;
 - hoiatama ohtu sattunuid, rakendama abinõusid inimeste ohutuse tagamiseks ning nende väljaviimiseks tulekahju kohalt;
 - võimaluse korral asuma tuld kustutama esmaste tulekustutusvahenditega;

- kui on süttinud kuvar, siis selle kustutamiseks ei tohi kasutada vett sest see võib vooluvõrku lülitatud kuvari puhul põhjustada elektritrauma. Selleks võib kasutada pulber- või süsihappekustutit;
- 7.7.** Tulekustutus- ja päästemeeskonna saabumisel tuleb selle juhile teatada:
- tulekahju tekkekoht ja ulatus;
 - võimalik oht inimestele;
 - muud tulekahjuga kaasnedavad võivad ohud (plahvatused, mürgkemikaalid jms.).

8. ESMAABI

Iga töötaja peab enne tööle asumist olema tutvunud esmaabi andmise juhendiga.

Kõige olulisem on tegutseda rahulikult ja läbimõeldult:

- püüda välja selgitada kannatanu seisukord;
- raske tööõnnetuse puhul helistada kohe hädabinumbril **112**;
- olemasolevate võimaluste piires anda kannatanule abi;
- vajadusel seisata ohtlikud seadmed, välja lülitada elektrivool jne.

Juhul kui töötajal ei ole piisavalt teadmisi esmaabi andmises, siis oodata kuni saabub selleks väljaõpetatud töötaja või kiirabi.

NB! Ebaõigete esmaabivõtete kasutamine võib kannatanu seisundit veelgi raskendada.